

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ В ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСАХ

Кравець В.О., Кухаренко В.М., Твердохлебова Н.Є., Рибалко О.В.

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”,

Харків, Україна

E-mail: kvn@kpi.kharkov.ua natatv@kpi.kharkov.ua alena@kpi.kharkov.ua

Тел.: +38 0572 400-613

Abstract

Questions of independent activity organization in Distance Education, its specificity, diversity and forms are described in the article.

Дослідження західних викладачів показують, що взагалі 43% навчального часу студент, що навчається дистанційно, витрачає на самостійну роботу, 28% - на читання навчальних матеріалів, 5% - робота з відеоматеріалами, а інший час використовується вільно за його потребами [1].

Це ще раз підкреслює, що головне місце в дистанційному навчанні займає самостійна робота та робота з інформацією. Від цих складових залежить ефективність всього процесу навчання. Самостійна робота – це активний процес, де йде постійне асимілювання нових знань студента з його попереднім досвідом. Те, що ми знаємо більш глибоко та застосовуємо у своїй науковій та практичній діяльності – це, як правило, є результат самостійної роботи. Отже, якісна, раціональна організація самостійної роботи - це одна з найбільш важливих складових дистанційного навчання.

Самостійна робота, як і будь-яка інша форма навчально-пізнавальної активності студентів, - це, передусім, діяльність особистості по присвоєнню інформації. І особистість, і діяльність - категорії психологічні, отже, правила і закони організації самостійної роботи передусім психологічні і педагогічні. Питання, пов'язані з цілеспрямованою організацією навчальної інформації як сфери діяльності, набувають особливої гостроти і стають ще найбільш актуальнішими в дистанційному навчанні.

Також важливо при дистанційному навчанні, коли організація самостійної роботи і управління нею відбуваються опосередковано через інформацію, адже в цьому випадку студенти не тільки самостійно виконують практичні завдання, але й відпрацьовують весь необхідний теоретичний матеріал. Треба визначити основні психолого-педагогічні проблеми, пов'язані з підготовкою особистості до самостійної роботи у процесі дистанційного навчання і надати деякі рекомендації з попередження психологічних бар'єрів та своєчасної інтерпретації та адаптації складної інформації.

Адже, навчальна інформація в дистанційному навчанні повинна спонукати виникненню у студента внутрішнього діалогу. Це можна робити за допомогою особливим чином розроблених питань, які повинні враховувати життєвий досвід студента. Як наслідок такої організації інформації самостійна робота студента

підсилює основні структурні компоненти: мету (мотив), засоби досягнення і оцінку результатів діяльності.

Навчання в дистанційному курсі передбачає більш високу активність, самомотивацію та самоконтроль, що значно відрізняє його від очного навчання, де таке підсилення мотивації не спостерігається. Проблема зовнішньої і внутрішньої мотивації незадовільно вирішується вже в традиційному навчанні, а для дистанційного вимагає нових підходів. При цьому мотивація в дистанційному навчанні може бути декількох видів: пізнавальна, соціальна, економічна, мовна, ділова, комунікативна, особистісна [3].

Питання про мотиви діяльності - головна, докорінна складова її організації. Саме від них залежить зміст мети та вибір засобів, що застосовуються, і як результат, загальна ефективність самостійної діяльності. На мал.1 розкриті деякі умови забезпечення мотивації в навчальному процесі.

Рис.1. Формування особистісних вмінь для забезпечення мотивації.

Для дистанційного навчання не характерна слабомотивована діяльність, бо основними мотивами є професійний та пізнавальний, а це вже дуже сильні важливі спонукання діяльності студента. Крім того, обов'язково має бути присутнім мотив розвитку і вдосконалення, що в значній мірі залежить від підготовки інформації і різноманітності змісту діяльності. Форми організації та засоби подання навчальної інформації сприяють придбанню навичок варіативної діяльності, що може активізувати слабкі мотиви і завдяки цьому формувати комплексний полімотив, впливати позитивно на динаміку самостійної роботи в цілому.

Принцип «динамічної полімотивації», відомий в традиційних формах навчання, полягає у поступовому втягненні студентів до конкретної навчально-пізнавальної діяльності з використанням одного з декількох можливих мотивів. При

цьому треба враховувати те, що практично у будь-якого студента можна активізувати певний мотив. В дистанційному навчанні цей принцип заздалегідь повинен бути забезпечений спеціально підготовленим навчальним змістом, саме формою подання його в поєднанні з організацією діалогу.

Слід зазначити, що підготовка інформації з урахуванням життєвого досвіду студента практично не можлива. Це можна зробити завдяки організації спілкування в процесі навчання в дистанційному курсі; маючи на увазі такі можливі види:

1. Спілкування з викладачем (тьютором). У цьому випадку роль викладача дуже важлива. Він повинен допомогти студенту відчувати свої сили та можливості, зрозуміти цілі та завдання навчання. Це зробить навчання більш мотивованим. Викладач, коли він працює зі студентами, може значно посилити мотивацію за допомогою зворотного зв'язку та допомогти закріпити навички студентів.

Навчання базується на принципах співробітництва і ненав'язливого керівництва. Тьютор виконує наступні обов'язки:

надає загальні відомості про технологію навчання;

підключає студентів до списку розсилки;

забезпечує для учасників груп обмежений доступ до закритої частини освітнього серверу;

організує дистанційні семінари;

організує та керує теледискусіями, форумом, чатами;

організує телекомунікаційні проекти;

контролює та оцінює виконані роботи студентів.

2. Спілкування з колегами. Дослідження показують, що відсоток студентів, які можуть вчитися самостійно, без спілкування з іншими, дуже малий. Значна кількість студентів повинна мати можливість обмінюватись інформацією зі своїми колегами. Виконання групових завдань, участь у ділових іграх значно збільшують мотивацію навчання. Але для такої роботи необхідний індивідуально-диференційований підхід для врахування ступеня розуміння, дійсно самостійної роботи і завчасного усунення психологічних бар'єрів. Це вимагає постійного індивідуального опитування та тестування, а також організації бесід для аналізу успіхів кожного навчаємого та оцінки ступеня розуміння навчальної інформації та відтворення її.

3. Дискусійний форум. Ця форма взаємодії, яка керується викладачем, побудована на різноманітні точок зору студентів і дозволяє висловити кожному свою думку щодо конкретної проблеми. Плідність діалогу студентів значно залежить від вмінь викладача керувати ходом дискусії. При нагоді викладач стає учасником діалогу, щоб надавати зразки мовної культури і доцільно використовувати чати для формування особистості студентів.

4. Навчання у співпраці. При організації самостійної діяльності треба використовувати нові інформаційні технології, які стимулюють розкриття внутрішніх резервів кожного студента, а також формують соціальні якості особистості (вміння працювати в колективі, виконувати різноманітні соціальні ролі, допомагати один одному у вирішенні пізнавальних завдань). У першу чергу мова йде про метод проектів, навчання у співпраці [2].

5. Звітування та домашні завдання. Студент повинен вміти викласти те, що він вивчав, дослідити існуючу власну систему знань, вмінь та навичок, яка буде змінюватись на кожному етапі навчання. Студенту корисно на протязі процесу вивчення матеріалу надавати викладачу звіт про виконану роботу, а також робити самоконтроль під його керуванням для самоствердження.

Слід враховувати, що в процесі самостійної роботи у студентів можуть виникати психологічні проблеми [3]:

- психологічний розлад;
- почуття ізольованості;
- почуття тривоги,
- почуття неспокою;
- почуття заплутаності;
- фрустрація;
- паніка.

Аналіз самостійної діяльності студентів в дистанційних курсах показує, що почуття ізольованості не є головним, значно руйнівнішими для навчального процесу є почуття тривоги, заплутаності та паніки. Тому слід приділяти велику увагу загальній структурі курсу, підготовці інформації та фаховому рівню викладача.

Ефективність самостійної роботи в дистанційному навчанні залежить, як можна бачити, не тільки від студентів, але й від тих викладачів (тьюторів), які ведуть роботу зі студентами в Інтернет. Це повинні бути викладачі з універсальною підготовкою, які володіють сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, психологічно готові до роботи з учнями у новому навчально-пізнавальному середовищі, здатні до мобільного спілкування.

Слід пам'ятати, що самостійна робота в дистанційному навчанні, як і будь-яка інша форма навчально-пізнавальної активності, - це, передусім, інформаційна діяльність особистості, яка відбувається без будь-яких перешкод.

Література

Tumms D., Booth S. Review of Telematics based Open and Distance Learning.
<http://www.stir.ac.uk/schema/>

Полат Е.С. Дистанционное обучение. М., Владос, 1998.

Hare N., Kling R. Student`s Distress with a Web-based Distance Education Course. CSI Working Paper. WP 00-01-31, March 30, 2000.